

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De bekwaamheid van de gehuwde vrouw sinds de wet van 30 April 1958

Elke meerderjarige heeft in ons civiel recht in principe de volle burgerlijke rechts- en handelingsbekwaamheid; d.w.z. de bekwaamheid om civiele rechten te genieten, er dus titularis van te zijn (artikel 8 B.W.), en de bevoegdheid om die rechten uit te oefenen (artikel 488 B.W.). Bijgevolg heeft ook de niet-gehuwde meerderjarige vrouw, net zoals de meerderjarige man, alle civiele rechten en kan zij die doen gelden: zij kan vrij over haar persoon en over haar goederen beschikken, en het staat haar insgelijks vrij hieromtrent alle gerechtelijke en buitengerechtelijke handelingen te stellen die het haar belieft.

Voor de gehuwde vrouw is de toestand evenwel van oudsher anders geweest. Tot vóór de wet van 30 april 1958 was ze wel rechtsbekwaam, doch — ongeacht de vele wettelijke en jurisprudentiële temperingen — volkomen handelingsonbekwaam (zie de oude artikelen 213a, 215, 217, 223a B.W., en de talrijke wetteksten die hierbij aanleunden — w.o. nu nog de gehele wetgeving op het huwelijksvermogensrecht zijnde de artikelen 1387-1581 B.W.).

Door de wet van 30 april 1958 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten — inzonderheid door het artikel 1 van die wet dat de artikelen 212-226bis B.W. heeft opgeheven en vervangen door nieuwe wetsbeschikkingen — werd, in aansluiting bij een geforceerde emancipatiebeweging en overeenkomstig artikel 16 van de universele verklaring van de rechten van de mens, aan de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw een einde gesteld. Die essentiële innovatie ligt uitdrukkelijk besloten in het nieuw artikel 214 B.W., hetwelk als principe vooropzet dat het huwelijk de burgerlijke bekwaamheid van de echtgenoten niet wijzigt; zij blijkt echter ook impliciet uit de nieuwe artikelen 213, 215, 216 en 217 B.W., uit de talrijke in tegenspraak zijnde wetteksten die formeel werden opgeheven en vervangen (zie de artikelen 5 en 7 van de wet van 30 april 1958), en zelfs onrechtstreeks uit de tijdelijke bepalingen van de wet (artikel 8 van de wet van 30 april 1958).

Het invoeren van de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw is daarom ongetwijfeld de grote nieuwigheid van de wet van 30 april 1958. Het was wel niet de enige bekommerning van de wetgever; maar, het onttrekken van de gehuwde vrouw aan

ieder maritaal gezag en het bewerken van het behoud van haar civielrechtelijke bekwaamheid is beslist de hoofdzorg geweest van de wetgever (zie hiervoor de aanhef en de algemene beschouwingen van de memorie van toelichting bij het wetsontwerp - Parl. doc., gew. zittijd 1956-57, wetsontwerp n° 69, blz. 2 v.v.; zie verder het door Mevrouw Ciselet opgesteld verslag van de commissie van justitie van de Senaat - Parl. doc., gew. zittijd 1956-57, n° 346, dd. 25 juni 1957; als-alsook het exposé van dhr Lilar, Minister van Justitie, bij de bespreking in de Senaatsvergadering dd. 14 november - Parl. hand., 14 nov. 1957, blz. 27).

* * *

Op wat komt die innovatie feitelijk neer?

Bondig uitgedrukt kan het zo geformuleerd worden: *in de regel is de gehuwde vrouw sinds de wet van 30 april 1958 nu handelingsbekwaam, en is haar onbekwaamheid uitzondering; zodat de wetteksten die haar bekwaamheid verlammen of indijken op strikt beperkende wijze dienen uitgelegd te worden.*

1. Vooreerst is de gehuwde vrouw nu volkomen vrij wat betreft haar persoon qua status civitatis.

a) Reeds vóór de wet van 30 april 1958 behield de gehuwde vrouw haar familienaam, en werd haar niet de naam van haar man opgedrongen. Dat blijft zo, vanzelfsprekend.

Maar ook nu zal het gebruik wel in zwang blijven, dat de vrouw zich in het burgerlijk leven van de naam van haar man, voorafgegaan door een of andere qualificatie, zal blijven bedienen; terwijl, zoals vroeger ook, het gebruik zal gehandhaafd worden, dat de man het recht zal hebben om de naam van zijn echtgenote bij de zijne te voegen tot nadere identificatie.

b) De gehuwde vrouw zal insgelijks, zoals reeds vóór de wet van 30 april 1958 was voorzien, zich ertegen kunnen verzetten dat haar man — voor wie de wet mutatis mutandis hetzelfde recht voorziet — zonder haar (stilzwijgende of uitdrukkelijke) toestemming haar naam bij de zijne zou voegen in zijn beroeps- en handelsbetrekkingen; ook kan de reeds verleende toestemming om gewichtige redenen worden ingetrokken (zie het oud artikel 213b B.W., en het nieuw artikel 216 B.W.).

Doch, waar voorheen, bij ontstentenis van wettekst,

het initiatief van het sanctionerend geding in de regel diende genomen te worden door de echtgenoot die de bewilliging introk, voorziet de wet nu dat het verhaal zal worden ingesteld door de echtgenoot die door de intrekking van de machtiging getroffen wordt (zie het nieuw artikel 216 B.W. in fine: « tegen deze intrekking kan verhaal ingesteld worden »). In de praktijk zal het echter wel bij het oude blijven, en zal de echtgenoot die de bewilliging intrekt zelf het initiatief van van het proces moeten nemen om spoedig het verlangde gevolg te bekomen. Het feit echter, dat de wetgever nu uitdrukkelijk het initiatief tot procederen bij de echtgenoot legt aan wie de toelating ontnomen wordt, duidt er op, dat de wetgever de bewilliging in kwestie enkel als met een ontbindende termijn gegeven beschouwt (d.w.z. tot op de dag dat de bewilligende echtgenoot de toestemming intrekt). Het adequate van die nieuwigheid is niettemin hoogst betwifelbaar.

De procedure wordt gevoerd voor de rechtbank van eerste aanleg (nieuw artikel 216 B.W. in fine), of voor de rechter in kortgeding (nieuw artikel 217 B.W.), van de echtelijke verblijfplaats (zie verder) van de echtgenoten, door middel van een ter griffie ingediend verzoekschrift en op de wijze door de wet bepaald (nieuw artikel 217 B.W.).

c) Beslist nieuw is, dat de gehuwde vrouw thans vrij haar domicilie kan vestigen waar zij het verkiest, en dat zij bijgevolg een andere woonplaats kan hebben dan die van haar man. Aan het wettelijk domicilie van de gehuwde vrouw bij haar man werd een einde gesteld (zie het nieuw artikel 108 B.W. ingevolge artikel 5 van de wet van 30 april 1958, gecombineerd met de nieuwe artikelen 213 en 214 B.W.; zie insgelijks het verslag van de commissie van justitie van de Senaat, Parl. doc., gew. zitting 1956-57, n° 346, blz. 7 v.v.).

Alleen is de vrouw — zoals haar man trouwens — ingevolge haar staat van gehuwde gehouden de echtelijke verblijfplaats te betrekken, d.w.z. de plaats waar de plicht tot samenwonen wordt vervuld (zie de nieuwe artikelen 212 en 213 B.W.). De wet voorziet daarbij, dat, zo die echtelijke verblijfplaats bij gebreke van overeenstemming tussen de echtgenoten door de man wordt vastgesteld, de vrouw zich niettemin tot de rechtbank van eerste aanleg mag wenden indien er wettige (d.w.z. ernstige) redenen voorhanden zijn voor de keus van een andere echtelijke verblijfplaats (nieuw artikel 213 al. 1 B.W.). In geval van hoogdringendheid mag de procedure vanzelfsprekend in kortgeding worden ingeleid (nieuw artikel 217 B.W.). Doch het komt me voor dat geen beslissing mag worden uitgelokt bij toepassing van het nieuw artikel 221 B.W.: dit artikel laat uitsluitend toe dringende en voorlopige maatregelen te vorderen in het belang van één der echtgenoten en van de kinderen jegens wie de andere echtgenoot op grove wijze zijn plichten verzuimt, terwijl het vestigen van de echtelijke verblijfplaats een kwestie is die de beide echtgenoten aanbelangt.

Is de man afwezig, ontzet of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven, dan wordt de echtelijke verblijfplaats door de vrouw vastgesteld (nieuw artikel 213 al. 2 B.W.).

2. *Van nu af aan ook kan de gehuwde vrouw vrij haar persoon en haar diensten inzetten*, zonder hiervoor de toestemming van haar man of die van de rechtbank te behoeven.

De wet voorziet het aan de ene kant uitdrukkelijk, aangezien het nieuw artikel 215 B.W. bepaalt dat

ieder echtgenoot het recht heeft een beroep, een nijverheids- of handelsbedrijf, uit te oefenen zonder toestemming van de andere echtgenoot; aan de andere kant blijkt het, a contrario, uit de zovele opheffen of aangepaste wetsbeschikkingen die voordien de principiële onbekwaamheid van de gehuwde vrouw onderstreepten (artikel 7 van de wet van 30 april 1958).

a) Zij kan bijgevolg — net als haar man — nu een zelfstandig beroep uitoefenen, een handel of nijverheid drijven, en, steeds zonder de minste bewilliging nodig te hebben, een gebeurlijke inschrijving voor haar activiteit nemen in het handelsregister (zie artikel 7 par. 1 al. 2 van de wet van 30 april 1958, dat artikel 9 Boek I, T. I, van het W.v.K. opheft; en zie ook artikel 7 par. 10, par. 11 en par. 12 van de wet van 30 april 1958).

Indien de mede-echtgenoot evenwel meent dat hieraan een ernstig nadeel verbonden is voor zijn zedelijke of stoffelijke belangen, of die van de minderjarige kinderen, kan hij zich hiervoor tot de rechtbank van eerste aanleg van de echtelijke verblijfplaats wenden (uitgezonderd indien het middel moest worden aangevend tegen een door de andere echtgenoot uitgeoefend openbaar ambt of mandaat). Zo de echtgenoot het beroep, het nijverheids- of handelsbedrijf nog niet uitoefent op de dag dat de andere echtgenoot zich tot de rechtbank wendt, dan mag daarmee niet begonnen worden alvorens de rechtbank zich heeft uitgesproken; tenzij de voorzitter in kortgeding anders heeft beslist (zie voor dit alles de nieuwe artikelen 215 - 217 B.W.).

Terloops zij nog opgemerkt dat dit verhaal alleen op de activiteit slaat, en niet op de juridische verichtingen die mochten gesteld zijn (zie het verslag van de commissie van justitie van de Senaat, Parl. doc., gew. zitting 1956-57, n° 346, blz. 17).

b) Het lijkt ook geen twijfel dat de gehuwde vrouw thans volkomen vrij, en zonder welkdanige machtiging ook, om het even welk ambt of beroep kan uitoefenen, aangezien de wetgever zich hieromtrent zeer formeel heeft uitgesproken.

Zo kan de vrouw, alhoewel zij getrouwd is, vrij het ambt van notaris bekleden (nieuw artikel 35bis van de wet van 25 ventôse j.XI op de inrichting van het notaritaat, zoals gew. door artikel 7 par. 13 van de wet van 30 april 1958), en ook het ambt van magistraat (sinds de opheffing van artikel 3 van de wet van 21 febr. 1948, door artikel 7 par. 25 van de wet van 30 april 1958) en dat van burgemeester, schepen, gemeentesecretaris of -ontvanger (sinds artikel 7 par. 19 van de wet van 30 april 1958, tot wijziging van artikel 1 en tot opheffing van de artikelen 2 en 3 van de wet van 27 aug. 1921).

Zo kan zij insgelijks, buiten alle bewilliging om, het beroep uitoefenen van advocaat (sinds artikel 7 par. 24 van de wet van 30 april 1958 de artikelen 2-5 van de wet van 7 april 1922 heeft opgeheven), van advocaat bij het Hof van Verbreking (sinds artikel 7 par. 23 van de wet van 30 april 1958 de artikelen 2 en 3 van de wet van 7 mei 1947 heeft opgeheven), van pleitbezorger (zie artikel 7 par. 22 van de wet van 30 april 1958 tot opheffing van de artikelen 2-4 van de wet van 1 febr. 1947); kan zij lid zijn van een functie uitoefenen in een commissie van openbare onderstand (zie artikel 7 par. 20 dat artikel 15 van de wet van 10 mrt. 1925 vervangen heeft), en arbeidster of bediende (zie meer bepaald artikel 7 par. 17 van de wet van 30 april 1958, dat artikel 29 van de wet van 10 mrt. 1900 op het arbeidscontract heeft opgeheven).

Het ligt daarbij voor de hand, dat de bekwaamheid van de gehuwde vrouw, om buiten alle bewilliging om een beroep of nijverheid of handel te voeren, meteen ook impliceert dat zij voor die activiteit volkomen vrij alle overeenkomsten mag sluiten en alle buitengerechtelijke handelingen kan stellen, en dat zij hieromtrent insgelijks vrij in rechte kan verschijnen (zie meer bepaald artikel 11 B. I, T. I, van het W.v.K.; en zie de nieuwe artikelen 226bis, 226quinquies en 226septies B.W., ingevoerd als tijdelijke bepalingen door artikel 8 van de wet van 30 april 1958). In welke mate zij daarbij haar persoon en haar goederen en gebeurlijk zelfs de goederen van de gemeenschap en die van haar man, verbindt, zal verder worden aangetoond; doch nu reeds kan er op gewezen worden, dat haar bekwaamheid zeker niet verder reikt dan wat door artikel 11 B. I, T. I, van het W.v.K., en door het — in 1932 ingevoerd en thans als tijdelijke bepaling door de wet van 1958 behouden — statuut van de voorbehouden goederen van de gehuwde vrouw, wordt voorzien.

c. Het vrij inzetten van haar diensten sluit ook nog in, dat de gehuwde vrouw vrij de zending van testamentuitvoerster kan aannemen (artikel 1092 B.W. werd opgeheven door artikel 7 par. 1 van de wet van 30 april 1958); dat zij zonder bewilliging van haar man de voogdij kan aanvaarden (artikel 442bis B.W. werd insgelijks opgeheven door de voormelde beschikking van de wet van 30 april 1958); en dat zij als moeder-voogdes ingeval van nieuw huwelijk zonder meer de voogdij behoudt (zie artikel 7 par. 1 van de wet van 30 april 1958, dat de artikelen 395 en 396 B.W. heeft opgeheven).

3. *Principieel bezit de gehuwde vrouw, ingevolge het nieuw artikel 214 B.W., nu ook de bekwaamheid om, zelfs buiten haar beroeps-, nijverheids- of handelsbedrijvigheid, alle buitengerechtelijke en gerechtelijke akten te stellen* waardoor zij haar persoon en medegaand haar goederen verbindt.

a) Zij kan dus, in beginsel, volkomen vrij, zonder de toestemming van haar man of die van de rechtbank te behoeven, om het even welke verbintenis aangaan en, om het even welke daad van beheer of van beschikking stellen (zie het nieuw artikel 1124 B.W., sinds de wijziging bij artikel 7 par. 5 van de wet van 30 april 1958; zie verder artikel 7 par. 6, par. 7, par. 8 en par. 14 van de wet van 30 april 1958 tot opheffing en vervanging van de artikelen 1125, 1312 en 1940 B.W. en van artikelen 23bis van de wet van 16 mrt. 1865 houdende instelling van een Algemene Spaar- en Lijfrentekas; zie ook de wet van 30 april 1958 op de spaargeldinleg van de gehuwde vrouw; zie verder de par. 15, 16 en 17B van artikel 7 van de wet van 30 april 1958; en zie insgelijks artikel 7 par. 1 van de wet van 30 april 1958 dat artikel 934 B.W. opheft, waar dit laatste artikel de gehuwde vrouw verhinderde om zonder de toestemming van haar man of van de rechter een schenking aan te nemen).

Maar indien het beginsel vaststaat, dan toch blijft er hiervan niet zo heel veel over in acht genomen de bij de wet gestelde beperkingen, waarvan hierna sprake.

1) Wanneer de gehuwde vrouw minderjarig is staat zij immers van rechtswege onder de curatele van haar meerderjarige echtgenoot (en het omgekeerde is eveneens waar); en zijn de beide echtgenoten minderjarig, dan wordt de curatele geregeld overeenkomstig het artikel 480 B.W. (zie het nieuw artikel 476 al. 2 B.W., ingevolge artikel 4 van de wet

van 30 april 1958). M.a.w., de minderjarige echtgenoot is wel ontvoegd door het huwelijk (artikel 476 al. 1 B.W.), maar blijft de bijstand nodig hebben van een curator (hetzij zijn meerderjarige mede-echtgenoot, hetzij een door de familieraad aangewezen curator) telkens als er daden dienen gesteld te worden die geen uitstaans hebben met de persoon of de diensten van de minderjarige, doch die betrekking hebben op zijn goederen en waarbij minstens een normaal louter beheer (zie b.v. artikel 481 B.W.) wordt te buiten gegaan (zie b.v. de artikelen 482 en 935 B.W.), of waarvoor, gezien de gewichtigheid, nog de goedkeuring nodig is van de familieraad en de bekrachtiging door de rechtbank van eerste aanleg (zie b.v. de artikelen 483 en 484 B.W.).

2) Wanneer de gehuwde vrouw een nalatenschap wil aanvaarden, blijft vooralsnog de machtiging van haar man of die van de rechter vereist (artikel 776 B.W., gew. bij artikel 7 par. 3 van de wet van 30 april 1958; en zie trouwens de ongewijzigde artikelen 1411 - 1417 B.W.); en zulks is ook nog het geval wanneer de gehuwde vrouw van haar kant een schenking onder de levenden wil doen (artikel 905 B.W., gew. bij artikel 7 par. 4 van de wet van 30 april 1958).

Die dubbele beperking komt wellicht eigenaardig voor, doch ze moet verstaan worden in het licht van de toepasselijke huwelijksvermogensregeling waaronder de vrouw gehuwd is (zie verder); onverschillig t.a. dewelke, jazelfs indien het om een zuivere conventionele — en a fortiori ook gerechtelijke — scheiding van goederen mocht gaan (want ook dan moet de vrouw, hetzij principieel hetzij uiteindelijk, bijdragen in de huwelijkslasten en mag zij zich hiertoe niet onvermogen maken buiten weten om of tegen de wil in van de man, die, behoudens haar bijdrage, voor alle huwelijkskosten instaat). Het is de enige redelijke uitleg die kan worden aangevoerd. Want, de wetgever geeft geen de minste uitleg waarom hij, op suggestie van de commissie van justitie van de Senaat, de artikelen 776 en 905 B.W. — op zuivere vormwijzigingen na — behouden heeft, alhoewel het ingediende wetsontwerp de opheffing van de beide artikelen voorzag!

Daarbij mag wel aangestipt worden, dat de wetgever geen blijk heeft gegeven van logica. Waarom toch moet er een verschillende regeling bestaan voor het aanvaarden van een nalatenschap (waarvoor de vrouw, zoals gezegd, de bewilliging van haar man of van de rechter verder nodig heeft), en het aanvaarden van een schenking (in welk geval de gehuwde vrouw volkomen vrij handelt, aangezien artikel 934 B.W. werd opgeheven door artikel 7 par. 1 van de wet van 30 april 1958)? En waarom heeft de wetgever, die artikel 834 B.W. opheft, de artikelen 940 en 942 B.W. intact gelaten; artikelen die hun zin missen?

3) Wanneer de huwelijksvermogensregeling waaronder de vrouw gehuwd is zich tegen haar integrale handelingsbekwaamheid verzet, wordt de haar door het nieuw artikel 214 B.W. toegekende bevoegdheid ongedaan gemaakt (zie het nieuw artikel 214 B.W. in fine, en artikel 8, 3° van de tijdelijke bepalingen van de wet van 30 april 1958 dat een artikel 226quater B.W. voorziet waardoor de gehuwde vrouw de bewilliging van de rechter in de plaats van die van haar man kan bekomen wanneer zij om reden van haar huwelijksvermogensstelsel geen akte kan verlijden zonder de toestemming van haar man).

Die beperking betekent in feite, zoals verder zal worden aangeduid, de ontkrachting van het in het

nieuw artikel 214 B.W. neergeschreven principe van de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw.

b) De gehuwde vrouw kan anderzijds, in beginsel, vrij in rechten verschijnen, hetzij als eiseres hetzij als verweerster.

Dit geldt niet allen wat betreft de geschillen tussen de echtgenoten onderling (zie de nieuwe artikelen 217, 218 v.v., 221 v.v. B.W., die de geest van de opheffen artikelen 216, 2°, 214b en 214j B.W. hernemen, en die aansluiten bij artikel 234 v.v. B.W. op de echtscheiding — gew. in 1935 —, bij artikel 875 W.B. Rv. — gew. in 1936 —, en bij de wet van 8 jan. 1957, die artikel 865 W.B. Rv. heeft opgeheven), doch ook wat betreft de geschillen tegen derden (zo kan de gehuwde vrouw zoals vroeger vrij in strafzaken worden vervolgd, want, al werd het oud artikel 216, 1° B.W. opgeheven, dan blijkt het toch uit de combinatie van de nieuwe artikelen 214 B.W. en 507 W.v.S. dat een al. 2 bijkeeg ingevolge artikel 6 van de wet van 30 april 1958; zo kan ze, ongeacht haar huwelijksvermogensregeling, zonder de machtiging van haar man optreden voor alle geschillen in zake de goederen waarover zij het beheer heeft en voor zover het dit beheer betreft (zie artikel 8, 1°, van de wet van 30 april 1958 dat hierdoor een nieuw artikel 226bis B.W. invoert; kan ze optreden bij toepassing van het nieuw artikel 225 B.W. om alle akten te doen vernietigen die verleden werden met schending van een verbodsbeschikking of verbodsverzoekschrift die werden overgeschreven, dit alles overeenkomstig de nieuwe artikelen 221 v.v. B.W.; enz.). Daarbij kan trouwens nog gewezen worden op de door artikel 7 par. 6, par. 17 E en par. 27 van de wet van 30 april 1958 opgeheven en gewijzigde wettelijke voorschriften.

Maar ook hier weer zijn door de wetgever beperkingen gesteld.

1) Volgens artikel 818 B.W. kan de man, zonder medewerking van zijn vrouw, de verdeling vorderen van de door haar verkregen roerende en onroerende goederen die in de gemeenschap vallen; vallen ze niet in gemeenschap, dan kan de man de verdeling niet vorderen zonder medewerking van zijn vrouw, doch kan hij wel een provisionele verdeling vorderen indien hij het genot heeft over haar goederen.

Die beperking sluit zeer duidelijk aan bij het toepasselijk huwelijksvermogensstelsel.

2) Een tweede, algemene beperking, vloeit opnieuw voort uit het nieuw artikel 214 B.W. in fine, telkens het huwelijksvermogensregime van de vrouw zich tegen het vrij in rechte optreden verzet. Dit wordt trouwens a contrario gestaafd door artikel 8, 2°, van de wet van 30 april 1958, dat een artikel 226ter B.W. invoert, waardoor de gehuwde vrouw, die om reden van haar huwelijksvermogensstelsel niet in rechte kan optreden zonder toestemming van haar man, die machtiging aan de rechter kan vragen indien de man de zijne weigert.

En ook nu weer mag gezegd worden, zoals hierna zal worden aangetoond, dat die beperking de principiële handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw teniet doet.

* * *

Is het wel zo, dat de belangrijkste beknotting van de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw (de beperkingen gesteld voor de bevoegdheid van een minderjarige echtgenote en die voortvloeiend uit haar staat van gehuwde buiten beschouwing gelaten) zou te wijten zijn aan ons vigerend huwelijksvermogens-

recht (zie in die zin ook het door dhr Tahon opgesteld verslag van de commissie van justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, Parl. doc., gew. zitting 1957-58, n° 811/5, blz. 5) ?

Is het wel juist te beweren, dat, zolang ons huwelijksvermogensrecht ongewijzigd blijft, de wet van 30 april 1958 in haar belangrijkste innovatie — nl. de civielrechtelijke gelijkheid van de echtgenoten — praktisch gesproken een slag in het water is; vooral dan wat de grote meerderheid van de gevallen betreft waar de echtgenoten met een gemeenschap van goederen zijn gehuwd ? En dat, in plaats van het beoogde resultaat te bereiken, integendeel heel wat onaangename verwikkelingen mogen verwacht worden ingevolge een valse opvatting over de draagwijdte van de wet van 30 april 1958 ?

Laten we de kwestie van nabij bekijken.

1. *De vrouw is gehuwd met, hetzij een wettelijke hetzij een conventionele, gemeenschap van goederen.*

Zoals gekend behoort het tot het wezen van dergelijke huwelijksvermogensrechtelijke verhouding: dat er naast de eigen goederen van de echtgenoten een gemeenschappelijk huwelijksvermogen bestaat; welke gemeenschap door de man, als hoofd, wettelijk beheerd wordt met zeer uitgebreide beschikkingsrechten; en waarvan de goederen en de inkomsten de man moeten helpen de huwelijkslasten bekostigen.

In zake de gemeenschap zelf heeft de gehuwde vrouw vooralsnog geen rechten van genot, beheer of beschikking, verkregen (artikelen 1421 v.v. B.W.); zoals ze evenmin rechten heeft bekomen wat de eigen goederen betreft van haar man. Anderzijds kan ze, al is ze volkomen handelingsbekwaam geworden, de gemeenschap ook niet vrij verbinden, tenzij, zoals voorheen, met machtiging of volmacht van haar man (artikelen 1420 en 1426 B.W.) en in de uitzonderingsgevallen (b.v. om haar man uit de gevangenis te verlossen, of om bij afwezigheid van haar man de kinderen een stand te verschaffen; en in beide gevallen is dan nog de machtiging van de rechter vereist, zie artikel 1427 B.W.). De wet van 30 april 1958 heeft hieromtrent dus geen de minste weerslag.

Toch zou men, zonder rustig bezinnen, kunnen menen van wel.

Zo werd door artikel 7, par. 1 van de wet van 30 april 1958 o.m. artikel 934 B.W. opgeheven, krachtens welk artikel de gehuwde vrouw geen schenking kon aannemen zonder de toestemming van haar man of van de rechter; zodat ze nu zeker ten kostelozen titel kan verkrijgen. Welnu, indien de vrouw met wettelijke of algehele gemeenschap van goederen is gehuwd (echter niet met gemeenschap tot de aanwinsten beperkt) en dat de schenking goederen betreft die in gemeenschap vallen doch die met lasten zijn bezwaard (in een regime van gemeenschap tot de aanwinsten beperkt blijven de geschonken goederen eigen aan de begiftigde echtgenoot en insgelijks de daaraan verbonden lasten), kan de gehuwde vrouw door de aanneming van de schenking de gemeenschap verbinden.

Het komt me nochtans voor — in het licht van het nieuw artikel 214 B.W. in fine (dat de bekwaamheid van de gehuwde vrouw ondergeschikt maakt aan de integrale toepassing van het huwelijksvermogensrecht) en van de artikelen 1411-1418, 1426, 1427, 1428 v.v. B.W., gecombineerd met het gewijzigd artikel 776 B.W. (dat voor de gehuwde vrouw die een nalatenschap wil aanvaarden nog steeds de machtiging van de man of van de rechtbank vergt), dat,

in weerwil van de opheffing van artikel 934 B.W., de gehuwde vrouw die staande de gemeenschap een met lasten bezwaarde schenking wil aanvaarden nog steeds de toestemming behoeft van haar man of van de rechtbank (zie trouwens ook het nieuw artikel 226 quater B.W., ingevolge artikel 8, 3°, van de wet van 30 april 1958). Trouwens, indien de wetgever artikel 934 B.W. zonder meer opgeheven en anderzijds artikel 776 B.W. behouden heeft — hoe onlogisch het ook zij — dan is het wellicht omdat een nalatenschap gebeurlijk passief kan zijn, hetgeen met een schenking, al kunnen er dan nog veel lasten bedongen zijn, per essentie niet het geval is.

De kwestie wordt integendeel heel wat delicaat wanneer het er om gaat te weten, welke sinds de wet van 30 april 1958 het juridisch statuut is van de in gemeenschap gehuwde vrouw met betrekking tot haar eigen goederen?

a) *De vrouw heeft geen zelfstandig beroep, en oefent evenmin een handels- of nijverheidsbedrijf uit.*

In die onderstelling blijft de met gemeenschap van goederen gehuwde vrouw, zoals voorheen, volkomen onbekwaam om zonder de bewilliging van haar man of van de rechtbank op te treden. Zeker, zij kan, zoals vroeger, daden stellen van bewaring, en nu ook een zuivere schenking aanvaarden onverschillig of de geschonken goederen eigen of gemeenschappelijk worden (zie wat boven werd uiteengezet); maar zij kan voor de rest geen daden stellen van genot, noch van beheer, noch van beschikking en vervreemding (de uitzonderingsgevallen hierbij ter zijde gelaten).

1) De vrouw die met gemeenschap van goederen is gehuwd blijft onbekwaam om daden ten bezwarenden titel te stellen.

Indien het daden van genot en beheer zijn wordt het haar belet door de artikelen 1428 v.v. B.W. (tenzij bij huwelijkscontract anders bedongen werd ten gunste van de vrouw). Dus kan zij b.v. niet rechtsgeldig een eigen goed verhuren voor een duur die de 9 j. niet te boven gaat, noch geldig kwijting geven voor de ontvangen huursommen.

Voor daden van beschikking en vervreemding gaat het evenmin; niet omwille van artikel 1428 B.W. (want krachtens dit artikel heeft de man enkel het beheer van de eigen goederen van de vrouw als haar wettelijke mandataris, doch heeft hij er niet het recht van beschikking en vervreemding over), maar wel in acht genomen de artikelen 1421, 1427, 1535, 1449 en 1576 B.W.

Immers, gaat het om eigen roerend goed van de vrouw, dan valt dit in de gemeenschap (proprie imparfait), waarvan de man het beheer heeft (artikel 1421 B.W.) en waarop de vrouw geen rechten kan uitoefenen aangezien de wet van 30 april 1958 haar toestand niet gewijzigd heeft.

Gaat het om roerend goed dat niet in de gemeenschap valt (in de onderstelling dat de vrouw gehuwd is met gemeenschap tot de aanwinsten beperkt, of b.v. tengevolge van een bijzonder beding overeenkomstig artikelen 1520 v.v. B.W.), dan dient gewezen op artikel 1427 B.W.: de vrouw kan zichzelf of de goederen van de gemeenschap niet verbinden, zelfs om haar man uit de gevangenis te verlossen, of, om in geval van afwezigheid van de man, aan haar kinderen een stand te verschaffen, dan na daartoe door de rechter gemachtigd te zijn.

En gaat het om onroerend goed, dan heeft de vrouw ook al niet het recht tot beschikken of vervreemden ten bezwarenden titel; want, vermits dit

verboden blijft aan de vrouw die gehuwd is met uitsluiting van gemeenschap (artikel 1535 B.W.) en aan de vrouw die conventioneel of gerechtelijk van goederen gescheiden is (artikel 1449 B.W., en zie ook artikel 1576 B.W. ingeval van dotaal stelsel maar dat alle goederen van de vrouw paraphernaal zijn), moet het des te meer zo zijn wanneer het om een regime van gemeenschap gaat waarin de bekwaamheid van de vrouw toch veel geringer is.

Trouwens, de tijdelijke bepalingen van de wet van 30 april 1958, aansluitend bij de geest van de wet (zie hiervoor nog de tussenkomst van senator Orban, Parl. hand., Senaat, bespreking in de vergadering van 14 november 1957, blz. 32), laten geen twijfel dat in die zin dient geconcludeerd te worden.

Daarom ook dat men zich niet moet afvragen of de vrouw niet over de naakte eigendom van haar eigen onroerende goederen zou kunnen beschikken, zonder de machtiging van haar man of van de rechtbank nodig te hebben. Het antwoord is, om de uiteenzette redenen, evenzeer ontkennend. Bijgevolg kan de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw, spijs de wet van 30 april 1958, geen eigen goed verkopen, noch met hypotheek bezwaren, enz.

2) Zij kan — a fortiori — evenmin daden ten kosteloozen titel verrichten, aangezien daden ten bezwarenden titel haar verboden zijn.

Trouwens, de wetgever laat hier aan duidelijkheid niets te wensen over, aangezien artikel 905 B.W. (naar de vorm gewijzigd door artikel 7 par. 4 van de wet van 30 april 1958) de gehuwde vrouw blijft verbieden schenkingen onder de levenden te doen zonder de bijstand of bijzondere toestemming van haar man of zonder de machtiging van de rechter (maar zij kan wel een testamentaire beschikking maken, zie artikel 905 al. 2 B.W.).

Om die reden kan de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw ook al niet verzaken aan een onroerende nalatenschap, en aan een roerende heel zeker niet (zie de artikelen 818 en 1428 B.W.).

3) De met gemeenschap van goederen gehuwde vrouw kan tegen derden niet vrij in rechten treden indien de betwisting betrekking heeft op het genot of het beheer van een goed, aangezien zij in beginsel die rechten niet bezit (argument a contrario is hiervoor het nieuw artikel 226bis B.W., ingevolge artikel 8, 1°, van de wet van 30 april 1958); en, a fortiori, gaat het dus evenmin indien de betwisting betrekking heeft op een daad van beschikking of van vervreemding. Maar moest zij zich dit genot- of beheerrecht bij huwelijkscontract hebben voorbehouden, dan kan zij natuurlijk wel vrij in rechten verschijnen zonder de minste voorafgaandelijke machtiging van haar man of van de rechtbank.

Tussen echtgenoten is er geen probleem, vermits de vrouw niet het recht heeft om de beheerverrichtingen die door haar man als wettelijk mandataris gesteld werden te betwisten (zie artikelen 1428, 1429, 1430 B.W.), vermits zij alleen kan optreden om de ten onrechte door haar man alleen gedane daden van beschikking of vervreemding met betrekking tot haar onroerende goederen te betwisten (zie artikelen 1428 en 1429 B.W.).

Maar er zijn, zoals gezegd, door de wet temperingen voorzien.

Zo dient hier herinnerd aan de tijdelijke bepalingen die door artikel 8, 1°, 2° en 3° van de wet van 30 april 1958, zijnde de nieuwe artikelen 226bis, 226ter en 226quater B.W., werden ingevoerd (en die de opgeheven artikelen 216, 3°, 218 en 219 B.W. hernemen:

hierdoor kan de rechter de vrouw machtigen zo de man weigert.

In het bijzonder ook moet gewezen worden op het nieuw artikel 226sexies B.W., dat, als tijdelijke bepaling, door artikel 8, 5° van de wet van 30 april 1958 werd ingevoerd (en een herinvoeren is van het opgeheven artikel 222 B.W.): de onbekwaamheid van de vrouw om wegens haar huwelijksvermogensstelsel in rechten op te treden of overeenkomsten aan te gaan wordt geschorst, indien de man afwezig is, ontzet of in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven, en indien hij tot een criminele straf is veroordeeld zolang die straf duurt al is ze dan nog enkel bij wederspanningheid aan de wet uitgesproken.

b. De vrouw heeft wel een zelfstandig beroep, of oefent een handels- of nijverheidsbedrijf uit.

Zoals boven aangestipt, heeft de gehuwde vrouw thans principieel het recht om vrij een beroep, een nijverheids- of handelsbedrijf uit te oefenen, zonder hiervoor de toestemming van haar man te behoeven (nieuw artikel 215 B.W., en artikel 7 par. 1 al. 2 van de wet van 30 april 1958 dat artikel 9 B. I, T. I, van het W.v.K. heeft opgeheven).

1) Welnu, voor alles wat dit beroep, die handel of nijverheid betreft, kan de vrouw optreden: ze kan vrij kopen, verkopen, huren, verhuren, lenen, verpanden, met hypotheek bezwaren, procederen; ze kan m.a.w. alle buitengerechtelijke en gerechtelijke handelingen stellen die in verband met die activiteit dienen gesteld te worden (zie artikel 11 B. I, T. I, van het W.v.K., en artikel 7 par. 10 van de wet van 30 april 1958 waardoor het al. 1 van artikel 10 B. I, T. I, van het W.v.K. werd opgeheven; zie verder het nieuw artikel 226bis B.W., ingevolge artikel 8, 1°, van de wet van 30 april 1958; en zie ook de nieuwe artikelen 226quinquies en septies par. 2 B.W., ingevoerd door artikel 8, 4° en 6° van de wet van 30 april 1958).

In die onderstelling verbindt de vrouw zich persoonlijk voor alles wat haar beroep, handel of nijverheid betreft (zie het nieuw artikel 226quinquies al. 1 B.W., ingevolge artikel 8, 4°, van de wet van 30 april 1958, en artikel 1420 B.W. a contrario; zodat de conclusie zich opdringt, dat, zoals reeds eerder het geval was toen het thans opgeheven artikel 223b al. 2, B.W. werd ingevoerd, artikel 1426 B.W. op dit punt stilzwijgend werd opgeheven door het artikel 226quinquies B.W.). Bijgevolg kunnen de schuldeisers van de vrouw wel haar handelsgoederen aanslaan, doch voor de rest alleen beslag leggen op de naakte eigendom van haar eigen goederen en op de voorbehouden goederen (zie meer bepaald artikel 11 B. I, T. I, van het W.v.K. en het nieuw artikel 226septies par. 4 en 6 B.W. sinds de wet van 30 april 1958); uitzonderlijk kunnen de schuldeisers insgelijks beslag leggen op de volle eigendom van die gemeenschappelijke goederen die voor de handels- of nijverheidsactiviteit van de vrouw werden geaffecteerd.

Nochtans, indien de voormelde activiteit van de vrouw met de uitdrukkelijke instemming van de man wordt uitgeoefend, dan verbindt de vrouw ook haar man en de gemeenschap (zie het nieuw artikel 226quinquies al. 2 B.W., ingevolge artikel 8, 4°, van de wet van 30 april 1958). Maar waar die uitdrukkelijke instemming vroeger zeer gemakkelijk kon bewezen worden aangezien ze bleek uit de bijzondere machtiging van de man bij verklaring afgelegd ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats van de echtgenoten (zie het thans opgeheven artikel 223c B.W.), dan is het nu zo dat dit bewijs niet, of zeer moeilijk zal kunnen geleverd worden, en

dan nog practisch alleen door het schriftelijk akkoord van de man ten voordele van derden die met zijn vrouw contracteren.

2) Voor het overige heeft de wetgever het statuut van de voorbehouden goederen van de gehuwde vrouw behouden, vermits hij de opgeheven oude artikelen 224a-224f B.W. integraal heeft hernomen in het nieuwe artikel 226septies par. 1-6 B.W. (met zekere inhouds- en vormwijzigingen ingevoerd door artikel 8, 6° van de wet van 30 april 1958). Zij alleen heeft er — ongeacht de ruimste rechten voor haar beroep, handel of nijverheid — het vrij beheer en genot van; zij alleen mag ze beleggen door aankoop van onroerende en roerende goederen; zij alleen mag de aldus verkregen goederen verbinden, met hypotheek bezwaren, onder bezwarenden titel vervreemden en daarover om niet beschikken in het belang van het huishouden of om gemeenschappelijke kinderen een stand te verschaffen (zie het nieuw artikel 226septies par. 2 B.W.). Ze kan bovendien vrij in rechten verschijnen voor alle geschillen die het beheer van die goederen betreffen of die haar voormelde rechten aanbelangen (nieuw artikel 226bis B.W. ingevolge artikel 8, 1° van de wet van 30 april 1958).

Indien de vrouw misbruik maakt van de macht die haar in het belang van het huishouden is toegekend, onder meer in geval van verkwisting, onvoorzichtigheid of wanbeheer, kan de man (zoals vroeger, bij toepassing van het nu opgeheven artikel 224c B.W.) de intrekking van die macht doen uitspreken door de burgerlijke rechtbank (van de laatste echtelijke verblijfplaats van de echtgenoten), die in raadkamer beslist in tegenwoordigheid of na behoorlijke oproeping van de vrouw, en na het openbaar ministerie te hebben gehoord (zie het nieuw artikel 226septies par. 3 B.W.).

3) Maar hoe is de man nu gewapend, indien zijn vrouw in haar handels- of nijverheidsactiviteit blijk geeft van onkunde, wanbeheer of onvoorzichtigheid?

Waar de man vroeger zijn machtiging kon intrekken door een verklaring ter griffie van de Rechtbank van Eerste Aanleg van de woonplaats der echtgenoten (zie het opgeheven artikel 223c B.W.), hetgeen zijn vrouw verplichtte zich tot de rechtbank te wenden om daar gebeurlijk de machtiging te bekomen (zie het opgeheven artikel 223b al. 1 B.W. en artikel 219 B.W.), is het nu zo, dat — onverminderd het mogelijks uitslokken van voorlopige en spoedeisende maatregelen bij toepassing van artikel 221 v.v. B.W. — de man zich nog enkel kan beroepen op het nieuw artikel 215 al. 2 B.W. om de nadelen waarover hij zich te beklagen heeft aan de rechtbank voor te leggen en te hopen dat het vonnis voor een aangepaste solutie zal zorgen (bv. door een al dan niet tijdelijk verbod aan zijn vrouw op te leggen om handel of nijverheid te voeren — zie het nieuw artikel 217 B.W. in fine — of door een gecontroleerd beleid in te voeren; enz.).

Vanzelfsprekend zal de man, die zijn uitdrukkelijke instemming tot het voeren van die handel of nijverheid gaf (hetzij vóór hetzij na het in voege treden van de wet van 30 april 1958), die instemming kunnen intrekken (arg.: de nieuwe artikelen 215, 221 en 226quinquies al. 2 B.W.). Maar hiervan bestaat dan geen publiciteit; zodat voorzichtige derden de schriftelijke instemming van de echtgenoot van de handel-drijvende vrouw zullen vragen...

Het is alles bijeen zeer weinig, indien men bedenkt dat de gehuwde vrouw van haar kant zich tegen de tekortkomingen van haar man ook nog beveiligen kan door het nemen van een wettelijke hypotheek en

door het vorderen van de gerechtelijke scheiding van goederen, en dat, bij de ontbinding van de gemeenschap, zij zich ook nog kan beroepen op het beneficium van emolumenten, indien ze niet verkiest de gemeenschap zonder meer te verwerpen! Terloops mag hierbij nog gesignaleerd worden, dat de wetgever niet is willen ingaan op de suggestie van de commissie van justitie van de Senaat om een artikel 1443bis en 1443ter in het B.W. op te nemen, waardoor ook de man de gerechtelijke scheiding van goederen zou kunnen vorderen bij wanorde in de zaken van de vrouw.

2. De vrouw is gehuwd met uitsluiting van gemeenschap.

Dit stelsel kenmerkt zich hierdoor: dat de goederen van de echtgenoten gescheiden blijven, terwijl de man niettemin het beheer en genot heeft van al de goederen — dus die van zijn vrouw inbegrepen — doch onder last om al de huwelijkskosten zelf te dragen. Er zijn hier bijgevolg geen gemeenschappelijke goederen, hetgeen de problematiek vereenvoudigt.

a. De vrouw heeft geen zelfstandig beroep, en oefent ook geen handels- of nijverheidsbedrijf uit.

In dit geval bestaat een analoge toestand als die wanneer de vrouw gehuwd is met gemeenschap van goederen ten aanzien van haar eigen goederen (maar zie nu de artikelen 1530, 1531, 1532, 1534, 1535 B.W.).

b. De vrouw heeft wel een zelfstandig beroep, en voert een handels- of nijverheidsbedrijf.

In die onderstelling is haar toestand omzeggens dezelfde als die van een met gemeenschap van goederen gehuwde vrouw. Met dien verstande, natuurlijk, dat er nu geen gemeenschappelijke goederen zijn, en dat de voorbehouden goederen van de vrouw per se haar eigendom blijven (zie het nieuw artikel 226septies par. 6, B, van het B.W., als tijdelijke bepaling ingevoerd door artikelen 8, 6° van de wet van 30 april 1958). Dus verbindt de vrouw die een beroep, een nijverheids- of handelsbedrijf uitoefent nooit meer dan zichzelf, en gebeurlijk haar man indien deze uitdrukkelijk instemde, op de wijze zoals reeds uiteengezet.

3. De vrouw is gehuwd met scheiding van goederen, of is gerechtelijk van goederen gescheiden.

Hier stelt zich de kwestie alleen ten aanzien van de persoonlijke goederen van de vrouw, aangezien er ingeval van scheiding van goederen geen gemeenschappelijk vermogen bestaat. Er weze immers aan herinnerd, dat in dit goederenstelsel de patrimonialia van man en vrouw van elkaar gescheiden blijven, dat ieder van hen het beheer en het genot van zijn persoonlijke goederen heeft, en dat de huwelijkslasten door de man gedragen worden hierbij geholpen door een contractueel bedongen, of door een gerechtelijk of wettelijk vastgestelde, bijdrage van de vrouw.

Hieruit volgt dat de rechtspositie van de van goederen gescheiden vrouw ongetwijfeld ruim is, alhoewel, tot vóór de wet van 30 april 1958, nog steeds een beperkte ingevolge de thans opgeheven oude artikelen 215, 217 en 223a B.W. die haar principieel onbekwaam maakten.

Welke is nu echter haar huidige juridische toestand, waar de wet van 30 april 1958 haar in beginsel handelingsbekwaam heeft gemaakt en dat haar onbekwaamheid tot handelend optreden de uitzondering is geworden?

a. De vrouw heeft geen zelfstandig beroep en oefent geen handels- of nijverheidsbedrijf uit.

In die onderstelling heeft de vrouw, naar het me wil voorkomen, geen ruimere bevoegdheid verkregen dan voorheen (op één punt na).

1) Zoals voorheen kan zij vanzelfsprekend alle daden van bewaring of behoud stellen, en verder alle daden van beheer en van genot (zie de artikelen 1449 al. 2 en 1536 B.W.).

Bijgevolg kan ze hiervoor ook alle verbintenissen aangaan (A. Kluyskens, VIII, Het huwelijkscontract, n° 360), en vrij in rechten optreden (zie het nieuw artikel 226bis B.W., ingevolge artikel 8, 1° van de wet van 30 april 1958 dat hiermee het opgeheven artikel 216, 3° B.W. herneemt). Zij kan dus verhuren voor een duur van min dan 9 j., geldig kwijting geven voor de betaalde huursommen, de huurder(s) dagvaarden in huurverbreking, enz.

2) Zij heeft insgelijks het recht om, zoals voorheen, vrij ten bezwarenden titel over haar roerend goed te beschikken en het te vervreemden (artikelen 1449 al. 3 B.W.); en dit nu, zonder twijfel mogelijk, zelfs buiten de grenzen van dit beheer, zoals blijkt uit de combinatie van het nieuw artikel 214 B.W. en artikel 1449 al. 3 B.W. Want, waar voor de wet van 30 april 1958 redelijk kon geargumenteerd worden dat het voor de van goederen gescheiden vrouw niet alleen verboden was ten kosteloze titel over haar roerend goed te beschikken (eensgezinde rechtspraak en rechtsleer) doch ook ten bezwarenden titel buiten de grenzen van het beheer om, precies omdat de van goederen gescheiden vrouw principieel onbekwaam bleef ingevolge de oude artikelen 215, 217 en 223a B.W. (zie W. Delva, De beperkte bekwaamheid van de van goederen gescheiden vrouw om over haar roerend goed te beschikken, T.N. 1954, blz. 209 v.v.; zie ook nog De Page, X, n° 1383, en Brussel, 29 oktober 1952, Pas. 1954, II, 1), daar is de toestand nu juist omgekeerd. Zodat, vermits artikel 1449 al. 3 B.W. de van goederen gescheiden vrouw toelaat over haar roerend goed te beschikken en het te vervreemden, dit artikel thans, in het licht van de principiële handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw, zonder betwisting mogelijk, zijn volle draagwijdte heeft gekregen.

Vanzelfsprekend dat ze hiervoor dan ook vrij in rechten moet kunnen staan.

Maar de gehuwde vrouw die van goederen gescheiden is kan blijkbaar niet over haar roerend goed beschikken ten kostelozen titel door schenking onder de levenden, tenzij met behoorlijke bijstand of machtiging van haar man of van de rechter. Artikel 905 B.W., dat in algemene termen spreekt en dat slechts naar de vorm gewijzigd werd door artikel 7 par. 4 van de wet van 30 april 1958, is formeel; en de verklaring waarom het artikel behouden werd, alhoewel het wetsontwerp er de opheffing van voorzag, heb ik hoger gegeven. De uitzonderingsgevallen buiten beschouwing gelaten (zie meer bepaald het nieuw artikel 226sexies B.W., ingevolge artikel 8, 5° van de wet van 30 april 1958), geldt als regel: het absoluut verbod van schenkingen onder de levenden. Daarom ook dat de gehuwde vrouw niet vrij aan een roerende nalatenschap kan verzaken, en ook niet vrij een roerende nalatenschap of een schenking met lasten bezwaard kan aanvaarden, noch een lening kan aangaan (tenzij voor de behoeften van de haar toegekende rechten van bewaring, beheer en genot); en dat zij hiervoor ook al niet vrij in rechten kan staan.

3) Heeft de van goederen gescheiden vrouw sinds

de wet van 30 april 1958 het recht verkregen om vrij over haar onroerend goed te beschikken en het te vervreemden?

Ten kosteloozen titel heel zeker niet, want als zij het niet kan met betrekking tot haar roerend goed dan gaat het evenmin wat haar onroerend goed betreft (zie het artikel 905 B.W., gew. door artikel 7 par. 4 van de wet van 30 april 1958, en wat boven werd gezegd).

Maar quid indien de beschikking of vervreemding ten bezwarenden titel geschiedt?

Op het eerste gezicht zou men geneigd kunnen zijn op de vraag bevestigend te antwoorden, gezien de opheffing, na suggestie van de commissie van justitie van de Senaat, van het artikel 1538 B.W. (zie artikel 7 par. 1 al. 1 van de wet van 30 april 1958), zonder dat de wetgever t.a. hiervoor de minste toelichting verstrekt heeft. Immers, het artikel 1538 B.W. verbood de van goederen gescheiden vrouw op formele en absolute wijze haar onroerende goederen te vervreemden zonder de bijzondere toestemming van haar man, of, indien hij weigerde, zonder die van de rechtbank; speciërende trouwens, dat iedere algemene machtiging die haar daartoe mocht gegeven zijn, hetzij bij huwelijkscontract hetzij nadien, nietig is.

Het is evenwel mijn mening dat de van goederen gescheiden vrouw die bekwaamheid niet bezit. Niet omwille van artikel 1536 B.W. a contrario uitgelegd (wat dan zou toelaten te argumenteren dat de vrouw enkel en alleen het recht van beheer en van genot van haar goederen bezit); maar wel omdat de wetgever, die artikel 1538 B.W. heeft opgeheven, de artikelen 1449 en 1576 B.W. intact heeft behouden die, ten aanzien van het beschikkingsrecht ten bezwarenden titel over de onroerende goederen, precies de opgeheven beschikking van artikel 1538 B.W. inhouden! Artikel 1576 B.W. bepaalt immers voor een dotaal stelsel, dat de vrouw wel het beheer en het genot van haar paraphernale goederen behoudt, doch ze niet vervreemden mag en hiervoor evenmin in rechten mag verschijnen, zonder de machtiging van haar man of bij zijn weigering die van de rechtbank; en art. 1449 al. 4 B.W. zegt zeer duidelijk, dat de gerechtelijk van goederen gescheiden vrouw haar onroerende goederen niet kan vervreemden zonder toestemming van haar man, zoniet, op zijn weigering, zonder daartoe in rechte te zijn gemachtigd. Welnu, men neemt algemeen aan, en terecht, dat de artikelen 1449 en 1576 B.W. insgelijks toepasselijk zijn ingeval van contractuele scheiding van goederen en dat zij de artikelen 1536-1539 B.W. op de conventionele scheiding van goederen aanvullen (Laurent, XXIII, n° 442, 444 v.v.; R. Marcq, V° Contrat de mariage, Rép. prat. dr. b., n° 1079; N. Gunzburg, Het huwelijkscontract, 1948, 3° ed., n° 291; Kluyskens, VIII, n° 358; De Page, X, n° 1346; Luik, 8 mei 1862, Pas. 1863, II, 254; id., 2 febr. 1875, Pas. 1875, II, 338). Zodat bijgevolg ook niet de stelling kan worden verdedigd, dat dit beschikkingsrecht nu wel werd toegekend aan de contractueel van goederen gescheiden vrouw doch niet aan degene die gerechtelijk van goederen is gescheiden. Trouwens, heeft de wetgever wel die bedoeling gehad, zoals wordt voorgehouden (M. Donnay, in Rec. gen. enreg., n° 19979, n° 7, jg. 1958, blz. 282)? Waaruit zou het blijken? En waarom ook?

Het was in elk geval niet de bedoeling van de initiatiefnemers van de wet, want de opheffing van artikel 1538 B.W. was niet voorzien in het wetsontwerp; en het was mij dunkt, ook niet de bedoeling van de wetgever, want noch de voorbereidende werken

noch de parlementaire besprekingen laten hieromtrent iets blijken.

Toch kan men zich een aantal vragen stellen.

Vooreerst die: kan men niet aannemen dat de uitdrukkelijke opheffing van artikel 1538 B.W. ook de stilzwijgende opheffing van artikel 1449 al. 4 B.W. en van artikel 1576 B.W. meebrengt? Ik denk het niet, want had de wetgever dit gewenst, dan had hij ongetwijfeld de artikelen 1449 en 1576 B.W. gewijzigd in die zin dat er geen tegenspraak meer overbleef met de beoogde koerswijziging ingevolge de eenvoudige opheffing van artikel 1538 B.W. (Al mag er daarbij ook wel op gewezen worden, dat de opheffingen en wijzigingen die door artikel 7 van de wet van 30 april 1958 werden bewerkt niet limitatief mogen opgevat worden; de tijd zal wel leren dat tal van wetsbeschikkingen onverenigbaar zullen blijken met de bepalingen van de nieuwe wet; zo o.m. de artikelen 940 en 942 B.W., artikel 1388 B.W. aanhef en artikel 1426 B.W.; teksten die onveranderd behouden werden doch die niet te verzoenen zijn met de nieuwe wet).

Het ligt voor de hand, dat wanneer de wetgever er aan dacht artikel 1538 B.W. op te heffen, hij er ook zal aan gedacht hebben de artikelen 1449 en 1576 B.W. te wijzigen; want, zoals gezegd, vullen die artikelen elkaar aan.

Vandaar dan een tweede vraag: heeft de wetgever de wijziging, of opheffing, van de artikelen 1449 al. 4 en 1576 B.W. misschien uit het oog verloren? Het is een vraag die zich des te meer opdringt, wanneer men weet dat bij de Senaat een wetsvoorstel werd ingediend ertoe strekkende dat artikelen 1449, 1536 en 1576 B.W., zonder meer op te heffen, en dat de indieners van dit wetsvoorstel zonder blozen in de toelichting schrijven dat de wetgever de artikelen 1449 en 1576 B.W. heeft vergeten op te heffen toen hij artikel 1538 B.W. heeft opgeheven. Maar indien dit ongetwijfeld kan beaamd worden voor sommige parlementairen wie de zin van de artikelen 1449, 1576 en 1538 B.W. vreemd was, dan kan dit toch moeilijk staande gehouden worden in hoofde van alle juristen van Kamer en Senaat; vooral dat de Raad van State er in zijn advies de aandacht op gevestigd had (zie de Parl. doc., Senaat, gew. zitting 1956-57, wetsontwerp n° 69, blz. 35).

De redelijkste verklaring, geloof ik, is de volgende. De wetgever (althans de meerderheid van de Kamerleden en Senatoren die de opheffing van artikel 1538 B.W. hebben gestemd), heeft artikel 1538 B.W. laten vallen, omdat er in de tekst van dit artikel (hetgeen niet het geval is voor artikel 1449 noch voor artikel 1576 B.W.) een paar zinsneden voorkomen die rechtstreeks indruisen tegen de tekst en de geest van de wet van 30 april 1958. Immers, artikel 1538 B.W. was als volgt opgesteld: «*In geen geval, noch krachtens enig beding*, kan de vrouw haar onroerende goederen vervreemden zonder de *bijzondere toestemming* van haar man, of, indien hij weigert, zonder daartoe door de rechter te zijn gemachtigd. *Elke algemene* machtiging om de onroerende goederen te vervreemden, die, hetzij bij het huwelijkscontract, hetzij nadien, aan de vrouw verleend wordt, is nietig». Maar zodoende wil het me voorkomen, dat zo'n algemene machtiging nu wel geoorloofd is; want, waar vroeger het gevaar bestond dat hierdoor de handelingsbekwaamheid van de van goederen gescheiden vrouw ten onrechte contractueel werd uitgebreid (hetgeen voorheen zeker strijdig was met de artikelen 215, 217, 6 en 1388 B.W.), is dit bezwaar nu ontzenuwd door het nieuw artikel 214 B.W.

b. De vrouw heeft wel een zelfstandig beroep, of oefent een handels- of nijverheidsbedrijf uit.

In die onderstelling heeft de van goederen gescheiden vrouw dan de ruimste rechten voor alles wat die activiteit betreft, alsook, binnen de door het regime op de voorbehouden goederen gestelde grenzen, zeer ruime bekwaamheid met betrekking tot die goederen (zie artikel 11 W.v.K. en artikel 7 par. 10 van de wet van 30 april 1958 waardoor het al. 1 van artikel 10 B. I, T. I, van het W.v.K. werd opgeheven; zie verder de artikelen 226bis, 226quinquies en 226septies B.W.; ingevolge artikel 8, 1°, 4° en 6° van de wet van 30 april 1958 die hiermee de oude artikelen 216, 3°, 220 al. 1 en 223b al. 2, en 224a-f B.W. herneemt).

Nu verbindt zij zich persoonlijk op de volle eigendom van haar persoonlijke goederen, alsook op haar voorbehouden goederen.

Haar toestand blijft, praktisch gesproken, evenwel dezelfde als die vóór het in voege treden van de wet van 30 april 1958.

4. De vrouw is gehuwd met een dotaal stelsel, en haar goederen zijn allemaal paraphernaal.

In dit geval is de rechtspositie van de vrouw feitelijk dezelfde als die van een van goederen gescheiden vrouw; zodat zonder meer kan verwezen worden naar wat voor die casus boven is gezegd geworden.

* * *

De conclusie van dit onderzoek is dus wel, zoals betoogd, dat de wet van 30 april 1958 voor de gehuwde vrouw slechts een morele genoegdoening betekent, doch haar niet de beloofde handelingsbekwaamheid heeft gebracht. Het is een eerste grote stap in die richting; de tweede stap moet nog volgen door het aanpassen van ons huwelijksvermogensrecht! En, eens zover, zal de wet van 30 april 1958 opnieuw herzien moeten worden door de wetgever; want nu is ze een overgangswet... die bovendien nog voor heel wat verbeteringen vatbaar is!

Intussentijd is de uitwerking van de wet, die naar haar voornaamste oogmerk de juridische emancipatie van de gehuwde vrouw was, grotendeels verlamd. Derden die met een gehuwde vrouw contracteren, en die zich wensen te dekken, zullen, zoals de banken, de kredietmaatschappijen, de notarissen e.a., de tussenkomst van haar man blijven eisen; niet enkel in de gevallen waarin zijn tussenkomst noodzakelijk is, doch natuurlijk ook in al de twijfelachtige gevallen, en zelfs wanneer de in gemeenschap van goederen gehuwde vrouw kan optreden voor haar activiteit!

Toch zal het niettemin meer en meer voorkomen dat, ingevolge een valse voorstelling van zaken, door of met de gehuwde vrouw zal gecontracteerd zijn in gevallen waarvoor zij nog bewilligd diende te worden. Quid? Welke sanctie kan dan worden uitgelokt? De wetgever laat ons in de onzekerheid; want,

hij heeft aan de ene kant het oud artikel 225 B.W. opgeheven en het oud artikel 1125 B.W. gewijzigd, doch aan de andere kant de hierdoor ontstane leemte niet aangevuld, zodat geen zeker antwoord kan gegeven worden. Wanneer door de gehuwde vrouw zonder de nog vereiste machtiging van de man of van de rechtbank buitengerechtelijke handelingen worden gesteld (b.v. een verkoop), kunnen die akten dan vernietigd worden ten verzoeken van de man, zelfs ten verzoeken van de vrouw, en gebeurlijk nog van de erfgenen van man en vrouw of van hun schuldeisers zoals vroeger, toen artikel 225 B.W. de nietigheid van de rechtshandeling alleen als betrekkelijk beschouwde in geval van materieel of moreel belang? Het komt me voor van wel, gelet enerzijds op artikel 1304 B.W. dat niet werd gewijzigd, alhoewel het wetsontwerp het voorzag, en omdat anderzijds de toestand van onbekwaamheid feitelijk nog altijd bestaat in hoofde van de gehuwde vrouw. In ieder geval zou de wetgever aan die onzekerheid moeten een einde stellen!

Zo ook zou de gehuwde vrouw, die zonder de thans nog noodzakelijke machtiging als eiseres in rechten moest verschijnen, in haar vordering niet ontvankelijk mogen worden verklaard op verzoek van de door haar gedaagde derden (arg.: artikel 226ter B.W. ingevolge artikel 8, 2° van de wet van 30 april 1958 dat hiermee het opgeheven artikel 218 B.W. herneemt). Omgekeerd dient de aanlegger, die een gehuwde vrouw als verweerster aanspreekt, vooralsnog ook haar man te dagvaarden om haar te machtigen. Het gaat evenwel weer om een relatieve nietigheid.

* * *

Wat er ook van zij, het is te betreuren dat onze wetgever de wet van 30 april 1958 heeft gestemd, los van een aangepaste hervorming van ons huwelijksvermogensrecht. De wetgever had zich op het Franse precedent moeten bezinnen en op ervaring aldaar opgedaan na het invoeren van de wet van 11 febr. 1938, toen wel de rechtsbekwaamheid van de gehuwde vrouw werd ingevoerd doch zonder het huwelijksvermogensrecht te wijzigen.

Want praktisch wordt «niets verwezenlijkt als men aan de vrouw volledige rechtsbekwaamheid heeft verleend zonder haar terzelfdertijd goederen toe te wijzen die haar verbintenissen waarborgen; want de derden, die met de vrouw overeenkomsten aangaan, vragen niet of de vrouw al dan niet bekwaam is maar wel of zij, indien bekwaam, goederen heeft die voor haar verbintenissen instaan» (zie het in het advies van de Raad van State aangehaald uittreksel uit het verslag van het permanent comité van de wetgevingsraad, Parl. doc., Senaat, gew. zitting 1956-57, wetsontwerp, n° 69, blz. 28).

Integendeel, de wetgever heeft grote rechtsonzekerheid geschapen, die spoedig zou moeten ongedaan worden gemaakt.

Prof. Dr. W. DELVA.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"